

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق یقیناً

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

ویژه گیهای معنوی
حضرت خدیجه (س)

مهدی ورزنده..... جلد ۱-۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ویژگی های معنوی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)

نویسنده:

مهدی وزنه

ناشر چاپی:

مجهول (بی جا ، بی نا)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	ویژگی های معنوی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)
۶	مشخصات کتاب
۶	جلد ۱
۶	چکیده
۶	کلید واژه
۶	مقدمه
۷	الف- پیشتازترین بانو در گرایش به حق و عدالت.
۷	اشاره
۸	۱- پیشتازی در اسلام
۱۰	۲- پیشتازی در ایمان
۱۲	۳- پیشتازی در نماز
۱۶	پی نوشت ها:
۱۸	جلد ۲
۱۸	بیعت با پیامبر
۲۱	همراهی با امام علی (علیه السلام).
۲۱	اشاره
۲۱	۱- مری و مدافع علی علیه السلام در کودکی:
۲۳	۲- مهر خدیجه (سلام الله علیها) نسبت به امام علی (سلام الله علیه):
۲۶	۳- اولین بیعت کننده با امام علی علیه السلام:
۲۷	نتیجه
۲۷	پی نوشت ها
۲۹	کتاب نامه
۳۴	درباره مرکز

ویژگی های معنوی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)

مشخصات کتاب

نویسنده: مهدی وزنه

ناشر: مهدی وزنه

موضوع: حضرت خدیجه (س) - مقالات

جلد ۱

چکیده

همه ما در زندگی نیازمند به داشتن الگوی مناسب هستیم تا در سایه عمل کردن به تعالیم آن الگو زندگی موفق داشته باشیم، یکی از زنان نمونه و برتر که الگوی مناسب برای زنان و مردان جامعه اسلامی می باشد، حضرت خدیجه (سلام الله علیها) هستند. در مقاله با برخی از ویژگی های معنوی حضرتش آشنا می شوید.

کلید واژه

خدیجه (سلام الله علیها)، ویژگی های معنوی، پیشتازی، همراهی، بیعت.

مقدمه

در طول تاریخ، به خصوص در عصر علم و صنعت و ارتباطات، تجربه ثابت کرده است که استعمارگران در هر جا پا گذاشتند از عضو حساس جامعه، یعنی زن سوء استفاده کردند، و با معرفی زنان هرزه ی جهان به عنوان هنر پیش گان ممتاز و دختران شایسته، به اهداف خود برسند.

در مقابل اسلام به عنوان یک آیین سازنده به این مطلب توجه کرده است و با معرفی زنان نمونه و برتر پیروان خود را از هرگونه هم سوئی با الگوهای کاذب بر حذر داشته است.

بر همین اساس ما نیز به عنوان پیروان دین اسلام به دنبال معرفی ویژگی های خاص و معنوی بانویی بر آمدیم که نخستین زن مسلمان و نخستین همسر پیامبر (صلوات الله علیه واله) است.

ایشان مظهر کمالات انسانی، ایثار و قارت، مادری آزموده و فضیلت پرور یعنی مادر زهرا ی اطهر (علیها سلام)، حضرت خدیجه کبری (سلام الله علیها) می باشند.

امیدواریم در این مختصر در حد توان برخی از ویژگی های معنوی آن بانوی علمی را ترسیم کرده باشیم.

الف- پیشنازترین بانو در گرایش به حق و عدالت.

اشاره

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پیشنازترین زن در تاریخ اسلام، در گرایش به حق و عدالت است، و این پیشنازی در اسلام، پیشگامی در ایمان، در نماز و نیایش با خدای یکتا و برپایی فرهنگ و منش مترقی، و سبقت در دست بیعت دادن با پیامبر، از ویژگی های معنوی درخشان او به شمار می رود.

به ویژه که در آن شرایط تیره و تاریک جاهلیت، مخصوصاً در مورد زنان و دختران، که بیشتر قربانی تاریک اندیش ها و تعصب های کورکورانه و خرافه سازی می شدند.

خدیجه (سلام الله علیها) هم به خاطر موقعیت اجتماعی و اقتصادی و مدیریتش، به طور طبیعی می بایست در اردوگاه

مخالفان نهضت تو حیدگریان محمد صلی الله علیه و آله قرار بگیرد، نه در اردوگاه نواندیشان و رو آورندگان و ایمان آورندگان به آموزه های ستم ستیز وحی و رسالت، تا چه رسد که از پیشتازان و پیشگامان اسلام و ایمان و آزادگی گردد و بر جایگاه پرفراز چهره های برجسته قرار بگیرد.

به تعدادی از روایات در این موارد می پردازیم:

۱- پیشتازی در اسلام

از پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله آورده اند که خدیجه (سلام الله علیها) به دخترش فاطمه (سلام الله علیها) فرمود: «تُمَّ تَسْبِقُكَ أُمَّكَ خَدِيجَةُ (سلام الله علیها) أَوَّلَ الْمُؤْمِنَاتِ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ (۱).....»؛ «سپس به پیشواز تو می آیند مادر ارجمندت خدیجه (سلام الله علیها)، آن بانویی که نخستین ایمان آورنده ی به خدا و به رسولش بود.».

و همچنین برخی از حدیث نگاران آورده اند که؛ پیامبر صلی الله علیه و آله در چهلمین روز از زندگی شان بود، روزی در غار «حراء» در حال نیایش با خدا و راز و نیاز با او، فرشته ی وحی بر آن حضرت فرود آمد، و در حالی که دو یار همراه او، علی علیه السلام و خدیجه (سلام الله علیها) در چند قدمی آن بزرگوار بودند، مژده ی پیام رسانی و رسالت را به او داد، و این آیات را به قلب محمد صلی الله علیه و آله خواند: «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ (۲)؛ «به نام خداوند بخشاینده ی مهربان. (هانی محمد!) قرآن را به نام پروردگارت که خدای آفریننده ی عالم است قرائت کن. آن خدایی که آدمی را از خون بسته آفرید...».

پیامبر صلی الله علیه و آله بعد از آنکه آیات الهی به رایشان نازل شد، به پیش

خدیجه (سلام الله علیها) آمدند، اما در راه خود به سمت خانه، سنگ ها و شن ها و گیاهان و درختان را می دیدند که در برابر او سرت عظیم فرود آورده بودند و بر او سلام کردند.

هنگامی که وارد خانه شدند، از خدیجه (سلام الله علیها) خواستند و گفتند: «زَمْلُونِي وَ دَثْرُونِي»؛ (۳) «مرا بپوشانید و جامه ام را به رویم بکشید تا اندکی آرامش پیدا کنم».

خدیجه (سلام الله علیها) هنگام استقبال از پیامبر صلی الله علیه و آله در سیمای ملکوتیشان درخشندگی و معنویت خاصی دید، و از پیامبر پرسیدند؟ «وَمَا هَذَا النُّورُ؟» «این نور چیست!؟».

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «هَذَا نُورُ النَّبِيِّ قَوْلِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»؛ (۴) «خدیجه! این روشنایی، فروغ تابناک رسالت است، پس اینک با تمام وجود بگو خدایی جز خدای یکتا نیست و محمد صلی الله علیه و آله پیامبر خداست».

این جا بود که حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، احساس ویژه ای در دلش کرد و گفت: من از زمان های گذشته در انتظار چنین روزی بودم و در این مورد مطالعه و فکر کرده ام، پس با همه ی وجود به یکتایی خدا و رسالت محمد صلی الله علیه و آله ایمان آورد: «آمَنْتُ وَ صَدَّقْتُ وَ رَضِيتُ وَ سَلَّمْتُ»؛ (۵) «ای پیامبر خدا! من به آنچه خدا فرو فرستاده، ایمان آوردم و دین و آیین او را تصدیق نمودم و به گرایش به این راه و رسم خشنود گردیده ام و در برابر فرمان خدا فرمان بردارم».

- و اما گفته های تاریخی در مورد پیشتازی خدیجه (سلام الله علیها) در اسلام زیاد است، نمونه ای از آن ها: «أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عليه و آله مِنَ الرِّجَالِ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ مِنَ النِّسَاءِ خَدِيجَةُ (سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهَا)؛ (۶) «اولین کسی که ایمان آورد به رسول خدا صلی الله علیه و آله از مردان علی علیه السلام بود از زنان خدیجه (سلام الله علیها)».

۲- پیشتازی در ایمان

به عقیده ی عده ای، دو واژه ی اسلام و ایمان، دارای یک معنا و مفهوم است، اما از دیدگاه عده ای دیگر با هم تفاوت دارند، چرا که اسلام به مفهوم پذیرش و اقرار به زبان است، اما ایمان، به باور عمیق قلبی گفته می شود.

اسلام عبارت است از اعلام قانون گرایی و فرمان برداری از حق و پذیرش ره آورد وحی و رسالت است. بر همین اساس است که امنیت انسان تضمین می شود، اما اگر این اعلام، همراه با باور و عقیده ی قلبی باشد، از آن به ایمان تعبیر می شود و به دارنده ی آن، مسلمان و با ایمان می گویند.

اما کسانی که تنها با زبان اسلام آورده اند و به خاطر امتیاز و فرصت ها و شرایط اطراف و دفع خطر و هزینه، به این راه آمده اند، این ها از دایره ی ایمان بیرون هستند، هرچند به ظاهر مسلمان باشند.

این تفاوت ها و نوشته ها برگرفته از آیه ی شریفه ی قرآن است، که می فرماید: «قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَ لَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَ لَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَ إِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئاً إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»؛ (۷) «اعراب بنی اسد و غیره که بر تو منت گذارده و گفتند ما ایمان آوردیم به آن ها بگو شما که (ایمانتان) به قلب وارد نشده به حقیقت هنوز ایمان نیاورده اید لکن بگوئید ما اسلام آوردیم و اگر خدا

و رسول وی را اطاعت کنید او از (اجر) اعمال شما هیچ نخواهد کاست و از گناه گذشته ی شما می گذرد که خدا بسیار آموزنده و مهربان است.».

از پیامبر صلی الله علیه و آله آورده اند که در تفاوت اسلام و ایمان فرمود: «الْإِسْلَامُ عِلَانِيَةٌ، وَالْإِيمَانُ فِي الْقَلْبِ»؛ (۸) «اسلام آشکار است و به وسیله ی زبان هویدا می شود، اما ایمان باور عمیق قلبی است.».

آن گاه با دست به سینه ی خود اشاره کرد و فرمود: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ...»؛ (۹) «مسلمان آن کسی است که دیگران از دست و زبان او امنیت داشته باشند، و او قدرت و امکانات و مقررات خدا و حقوق مردم را پایمال نکند.».

بله، ایمان فراتر از اسلام است و علاوه بر اقرار آگاهانه و آزادانه به اصول و فروع دین و معارف و مقررات خدا، زندگی فردی و اجتماعی و حتی ازدواج خود را بر اساس اندیشه و باور منش مورد نظر قرآن و آوردنده ی قرآن تنظیم می کند و رابطه اش و رفتارش هم با خدا، خویشتن، پدیده های متنوع طبیعی و ممنوعان بر اساس عدل و داد می شود و این می شود یک زندگی و ازدواج معنوی و برتر که لیاقت الگو شدن را دارد.

از ویژگی های معنوی خدیجه (سلام الله علیها) این است که نه تنها توحید گرا و ایمان آورنده ی واقعی به خدا و پیامبر و باور کننده ی پاداش و کیفر و بهشت و دوزخ بود و در کل بانوی ایمان و باور بود بلکه در این مسیر از همه ی زنان نواندیش و کمال طلب جلوتر بود، و در ایمان واقعی به خدا و پیامبر، پیشگام ترین

و پیشتازترین زنان شد.

این ویژگی، خدیجه (سلام الله علیها)، در بسیاری از روایات بیان شده که ما به ذکر دو مورد کفایت می کنیم: - پیامبر صلی الله علیه و آله، بارها در برابر ادعای دروغین برخی از زنان خود، در تجلیل از خدیجه (سلام الله علیها) فرمود: «مَا أَبْدَلَنِي اللَّهُ خَيْرًا مِنْهَا لَقَدْ آمَنْتُ بِهَا حِينَ كَفَرَ النَّاسُ وَ صَدَّقْتَنِي حِينَ كَذَّبَنِي النَّاسُ...»؛ (۱۰) «خداوند هرگز همسر و همراه و مشاوره بهتر از او (خدیجه) به من ارزانی نداشت، چرا که در آن شرایط بحرانی که مردم به دعوت توحیدی من کفر می ورزیدند، او با شهامت و درایت به راه و رسم آسمانی من ایمان آورد، و آنگاه که آنان من را در رسالتم، دروغ گو می دانستند، او با اخلاص و درستی و راستی من را در دعوتم گواهی داد و...».

در تاریخ همچنین آمده است: «وَجَاءَتِ النَّبُوَّةَ فَأَسْلَمَتْ فَهِيَ أَوْلُ إِمْرَأَةٍ آمَنَتْ بِهِ...»؛ (۱۱) «چون امر نبوت ظاهر شد، خدیجه (سلام الله علیها) با اسلام رو آورد، او نخستین بانویی است که به ایمان آورد...».

یکی از حقایق دقیق تاریخی و روایی این است که؛

خدیجه (سلام الله علیها) نخستین بانویی است که به پیامبر و پیام آسمانی او ایمان آورد، و این ویژگی معنوی او به طوری مشهور و معروف است که در میان تاریخ نگاران و محدثان و دانشمندان نظر مخالفی ندارد.

۳- پیشتازی در نماز

نماز و نیایش به معنای واقعی آن، اگر در زندگی فردی، خانواده، جامعه و حکومت، مخصوصاً در زندگی زناشویی، از جایگاه معتبر و خالصانه و درستی برخوردار باشد، به عنوان مراسمی تشریفاتی و یا سوداگرانه به آن نگاه نشود، هم

نشانه‌ی رابطه‌ی دوستانه‌ی آن نمازگزاران با خداست و هم دلیل بر ویژگی‌های معنوی و حق‌طلبی و قانون‌مداری و بشر دوستی آن‌هاست و هم اثر فوق‌العاده‌ی سازنده در بینش و منش و عملکرد و زندگی و در ادامه نسل‌های آن‌ها دارد.

چرا که این برنامه‌ی شبانه‌ی روزی در فرهنگ قرآن و روایات ما، در حقیقت روح‌عبادت، جان‌پرستش، بارزترین نوع بندگی و خلوص، پرواز روح و جان‌شیفته‌ی حق، معراج انسان در فضای بی‌کران معنویت، کلید بهشت، اوج گرفتن به قرب پروردگار، مهم‌ترین سفارش پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌باشد.

نمونه‌ی بارز سفارش به نماز در آیات الهی، از این قرار است: «... وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَ لَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ»؛ (۱۲) «و نماز را (که بزرگ عبادت خداست) بسته بجای آر که همانا نماز است که اهل نماز را از هر کار زشت و منکر باز می‌دارد و همانا ذکر خدا بزرگتر است و خدا به هر چه کنید آگاه است.».

از پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در این مورد آورده‌اند که: «لَا صَلَوةَ لِمَنْ لَمْ يُطِيعِ الصَّلَاةَ وَ طَاعَهُ الصَّلَاةَ أَنْ يَنْتَهِيَ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ»؛ (۱۳) «کسی که فرمان برداری از نماز نکند، نماز او در حقیقت نماز درست و خداپسندانه‌ای نیست، و فرمان برداری از نماز نیز آن است که نمازگزار از زشتی و گناه دوری گزیند.».

به عبارتی دیگر پیام این روایت را می‌توان این‌طور گفت که:

نمازی انسان را از گناه و زشتی دور می‌سازد، که نماز واقعی باشد یعنی نمازی باشد که به آن دل دهیم و پیام

انسان ساز آن را بشنویم و در کنارش کارهایی را انجام دهیم که ما را به خدا نزدیک کند. نه اینکه نماز گزار از گناه و زشتی و پایمال ساختن امنیت و آزادی مردم دوری نکند و یا اینکه حتی در نماز تازه گم شده ایمان را پیدا کنیم، تنها وقتی نماز اثربخش است که از نافرمانی خدا توبه ی واقعی کنیم و خود را از اسارت هواها و وسوسه های شیطانی دور کنیم، همان طور که خدیجه (سلام الله علیها) این گونه برتر و والاتر بودند و نه تنها نماز و نیایش واقعی داشتند بلکه در انجام آن پیشتاز بودند، از جمله برخی روایات در زمینه ی پیشتازی خدیجه (سلام الله علیها) در نماز؛

- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله پیش از دعوت اسلام و دعوت به ایمان، بارها فرشته ی وحی را دیده بود و نماز و نیایش را آموخته بود، و مدت ها بود که به طور پنهانی خدا را پرستش می کرد و نماز می خواند، روزی در حال نماز خواندن بود که علی علیه السلام آمد و آن حضرت را در حال نماز خواندن دید، او پیامبر را در حال دعا و نیایش دیده بود ولی در حال نماز خواندن ندیده بود، پس پرسید:

«یا بالقاسم، ما هذا؟!؟» «ای پیامبر، این چه عبادتی است؟!».

«قال: هذه الصلوة التي أمر الله بها... فدعاة إلى الإسلام فأسلم وصلى معه وأسلمت خديجة...» (۱۴)

پیامبر فرمود: «این نماز است که خدا من را به انجام آن فرمان داده است... پس پیامبر صلی الله علیه و آله، علی علیه السلام را به اسلام دعوت کرد، و او اسلام آورد و با پیامبر صلی الله علیه و آله نماز خواند و

خدیجه (سلام الله علیها) نیز اسلام آورد و از آن روز به بعد هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله به نماز می ایستاد، علی علیه السلام و خدیجه (سلام الله علیها) نیز با آن حضرت نماز می خواندند.»

روزی جناب ابوطالب به همراه پسرش جعفر از جایی می گذشت که دیدند، پیامبر صلی الله علیه و آله در جلو در حال نماز خواندن هستند و علی علیه السلام در سمت راست و خدیجه (سلام الله علیها) پشت سر او، به آن حضرت اقتدا کرده و نماز می خواندند، ابوطالب پس از تحقیق و فهمیدن، به پسرش جعفر فرمود: «صَلِّ جَنَاحَ ابْنِ عَمِّكَ.»؛ (۱۵) «در کنار عموزاده گران قدرت محمد صلی الله علیه و آله قرار بگیر و با او نماز بخوان.»

جعفر با شنیدن حرف پدرش جلو رفت و اسلام آورد، و نماز خواند، در این حال ابوطالب شاد شد و سروده هایی را خواند.

عبدالله بن مسعود آورده است:

اولین چیزی که از اسلام و پیامبر گرامی دیدم و با شگفتی و شور و شوق یاد گرفتم، نماز و نیایش بود، روزی من به همراه گروهی از بستگانم و افراد قبیله ام به مکه رفته بودیم، پس از زیارت کعبه به رسم آن روز برای خرید، پیش عباس عموی پیامبر رفتم با او در حال گفتگو بودیم دیدیم مردی بزرگ وارد مسجد الحرام شد، در حالی که طرف راست او نوجوانی پرشکوه و پشت سرش بانویی باوقار بود، آنان تا نزدیک «حجر الاسود» رفتند، سپس آن مرد بزرگوار با نهایت ادب دستی بر آن سنگ کشید و آن دو. همراهش هم، همین کار را تکرار کردند، بعد از آن هر سه نفر

به طواف خانه ی خدا پرداخته و هفت بار طواف کردند، پس از طواف کنار «حجر اسماعیل» آمدند و به نماز جماعت ایستادند، من که تا آن روز چنین نماز و نیایشی ندیده بودم، در فکر رفتم و به عباس گفتم: «این چه دینی و آیینی است؟! انگار دین تازه ای در مکه ظاهر شده و ما بی خبریم!؟».

عباس گفت: «بله، دین تازه ای است! محمد صلی الله علیه و آله فرزند عبدالله و برادرزاده ی ارجمند من است و آن نوجوان هم علی علیه-السلام برادرزاده ی دیگرم، پسر ابوطالب است و آن زن نیز خدیجه (سلام الله علیها) بانوی خردمند و کمال جوی حجاز و همسر محمد صلی الله علیه و آله است. محمد صلی الله علیه و آله از جانب خدا پیام آورده است که: «پروردگار او همان پدید آورنده و تدبیرگر جهان و انسان است و از سوی او برنامه ای برای رستگاری و نجات مردم آورده.».

پرسیدم: آیا مردم هم به دین و آیین او آمده اند!؟

جواب داد: «والله ما علی الارض کلها احدثیدین بهذا الدین الا هولاء الثلاثة»؛ (۱۶) «به خدا سوگند، که به کران تا کران این زمین پهناور، جز این سه تن و انسان توحیدگرا، کس دیگری را بر این دین نمی شناسم.».

پی نوشت ها:

۱- سیلاوی، الانوارالساطعه من الغراء الطاهره خدیجه بنت خویلد، ص ۳۵۴؛ محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۸، ص ۵۳.

۲- سوره علق (۹۶)، آیات ۱ تا ۲.

۳- ذهبی، تاریخ اسلام، ج ۱، ص ۱۱۸؛ عمر بن کثیر قرشی، البدایه و النهایه، ج ۳، ص ۳؛ عزالدین ابن اثیر، اسدالغابه، ج ۶، ص ۸۲؛ احمد بن علی. مقریزی، امتاع الاسماع، ج ۱، ص ۳۱؛ محمد بن یوسف

صالحى شامى، سبيل الهدى و الرشاد فى سيره خير العباد، ص ١٥؛ على بن يوسف حلى، العدد. القويه، ص ٣٤٠؛ زين الدين محمد بن على ابن شهر آشوب، مناقب ال ابيطالب، ج ١، ص ٤٤؛ عبدالحسين شرف الدين، النص و الاجتهاد، ص ٤٢١.

٤- على بن يوسف حلى، همان، ص ٢٣٧؛ زين الدين محمد بن على ابن شهر آشوب، همان، ج ١، ص ٤٨.

٥- محمد باقر مجلسى، بحار الانوار، ج ١٨، ص ٢٣٢.

٦- محمد بن حسن طوسى، امالى طوسى، ص ٢٥٩.

٧- سوره حجرات (٤٩)، آيه ١٤.

٨- جلال الدين سيوطى، تفسير در المنثور، ج ٦، ص ١٠٠؛ محسن فيض كاشانى، تفسير صافى، ج ٥، ص ٥٦؛ فضل بن حسن طبرسى، مجمع البيان، ج ٩، ص ٢٠٨.

٩- محسن فيض كاشانى، همان، ج ٥، ص ٥٦؛ محمد رضا قمى مشهدى، تفسير كتر الدقائق و بحر القرائب، ج ١٠، ص ٣٨٧؛ ابن منظور محمد بن مكرم، لسان العرب، ج ١٢، ص ٢٩٣.

١٠- محمد بن نعمان مفيد، الافصاح فى امامه امير المؤمنين، ص ٢١٧؛ على بن يوسف حلى، شرح منهاج الكرامه فى معرفه الامام، ص ٤٤٥؛ ناصر. مكارم شيرازى، الأمثل فى تفسير كتاب الله منزل، ج ١٣، ص ٢٤٥، به نقل از استيعاب و صحيح بخارى طبق نقل المراجعات، رساله ٧٢، ص ٢٢٩.

١١- عبدالرحمان بن على بن محمد ابوالفرج، صفوه الصفوه، ج ٢، ش ١٢٥، ص ٧.

١٢- سوره عنكبوت (٢٩)، آيه ٤٥.

١٣- محمد باقر مجلسى، همان، ج ٧٩، باب ١، ص ١٩٨.

١٤- همان، ج ١٨، ص ١٨٤؛ على بن عيسى اربلى، كشف الغمه، ج ١، ص ١٨٧.

١٥- فضل بن حسن طبرسى، اعلام الورى باعلام الهدى، ص ٣٦.

١٦- ابن ابى الحديد معتزلى، شرح نهج البلاغه، ج ١٣، ص ٢٢٦؛ نورالله شوشترى، احقاق الحق و اذهاق الباطل، ج ٧، ص ٥٥٧، ج ١٧، صص

۴۱۵ و ۴۱۶، ج ۲۲، صص ۵۹۲ تا ۶۰۰، ج ۳۰، ص ۶۶۲؛ فضل بن حسن طبرسی، همان، ص ۲۵؛ عبدالحسین احمد‌الأمینی نجفی، الغدير فی کتاب والسنه و الادب، ج ۳، صص ۲۲۷ و ۳۲۷؛ محمدعبده یمانی، الانوار فی مولدالنبي، ص ۱۹۸؛ محمدالحسون، همان، صص ۳۱۹ و ۳۲۰؛ ابوالفتح کراچکی، کنزالفوائد، ج ۱، ص ۲۱۱؛ علی بن عیسی اربلی، همان، ج ۱، ص ۵۱۳؛ عزالدین ابن اثیر، همان، ج ۳، ص ۲۲۶؛ محمدبن جدید طبری، تاریخ طبری، ج ۲، ص ۲۱؛ ابن عبدالبر، الاستیعاب، ج ۲، ص ۴۵۹؛ مؤسسه ال‌البيت، مجله ی تراثنا، ج ۲۱، ص ۲۰۰؛ محمد حیاة الانصاری، المثنی، ص ۲۵۲.

جلد ۲

بیعت با پیامبر

حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، نه تنها پیشتازترین زن در گرایش به اسلام و ایمان و نماز و پرستش خدا بود، بلکه نخستین بانویی است که دست بیعت به پیامبر داد، و قهرمانانه پیمان بست که از حق حیات، حق آزادی، حق برابری و حق دفاع و سایر حقوق طبیعی و انسانی پیامبر صلی الله علیه و آله در برابر فشار تاریک اندیشی و تعصب انگیزی، با همه ی وجود و امکانات خود دفاع کند، و در این پیمان وفادار ماند و یکدیگر و یژگی های معنوی او به شمار رفت.

با دقت در سیرهای حضرت خدیجه (که پاره ای از آن ها قبلاً اشاره شده)، دلیل این پیشتازی و پیشگامی خدیجه (سلام الله علیها) در تمام این موارد را می توان این طور بیان کرد؛

۱- او از مدت ها پیش، با ادیان اسمانی آشنا شده بود، و در مورد آن ها فکر و مطالعه کرده بود، و در پرتو این شناخت ها که از بشارت های موسی و مسیح در مورد پیامبر

اسلام بود، خیلی راحت تر آگاه شد و تصمیم گرفت.

۲- او شاگرد آگاه و پرشور و تلاش عمویش «ورقه» بود، که از عالمان بزرگ مذهب مسیح بود، و.

مفاهیم و مقررات و معارف مذاهب پیشین را به خدیجه یاد داده بود، و در راه زندگی، همواره مشاور خیرخواه و دلسوز بود.

۳- راز دیگر پیشتازی او به اسلام و ایمان، شناخت او از محمد صلی الله علیه و آله و شهرت آن حضرت به راستی و درستی و امانت داری و پاکی و پروا و... در سراسر حجاز بود، و از سوی دیگر او محمد صلی الله علیه و آله را برترین انسان های روزگار خود می دانست و این او را به هدفش نزدیک تر می کرد.

۴- امتیاز دیگر اسلام و ایمان و بیعت او با پیامبر این بود که بسیار خالصانه و سرشار از اطمینان قلب و یقین خالص بود. دلیل این بیان گواهی پیامبر به ایمان عمیق و استوار و دلیل دیگر این بود که او ثروت فراوان آبرو و اعتبار بسیار و آسایش و امنیت خود را پای دین خدا ریخت، و این همه فداکاری جز در پرتو اخلاص و یقین بالا نیست.

۵- امتیاز دیگرش این بود که اسلام و اسلام گرایی او نه احساسی بود و نه دنباله روانه، نه بر اساس مُید و پیروی از جریان محافظه کار و رایج جامعه و تاریخ بود و نه موسمی و فصلی و زودگذر؛ بلکه بر اساس آگاهی و شناخت و خردمندی و خردورزی و اخلاص و کمال طلبی بود.

بر همین اساس بود که خدیجه (سلام الله علیها) دوشادوش امیرالمؤمنین و همفکر و هم‌رزم و هم‌اندیش با او،

اسلام آورد، به پرفرازترین مراحل ایمان اوج گرفت و در پیمانش راه کمال و جمال، پس از علی علیه السلام دست بیعت به پیامبر داد.

در این مورد آورده اند که؛ هنگامی که علی علیه السلام و خدیجه (سلام الله علیها) اسلام آورده اند و نماز خواندند، روزی پیامبر صلی الله علیه و آله آن دو را صدا زد و فرمود: «إِنَّ الْإِسْلَامَ شُرُوطاً وَعَهْداً وَمَوَاقِئَ...»؛ (۱۷) «شما برای تقرب به درگاه خدا اسلام آورده اید و در برابر برنامه ی آسمان تسلیم شده اید، این اسلام دارای شروط و عهد و پیمان است حالا اگر در اسلام و ایمان خود استوار هستید باید با خدا و پیامبرش بیعت کنید تا به سلامت و رستگاری برسید.».

سپس علی علیه السلام و خدیجه (سلام الله علیها) با خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و دین او، برای فداکاری و ایثار تا پای جان بیعت نمودند.

- در روایت دیگری آمده است که: پس از اسلام و ایمان و نماز خواندن علی علیه السلام و خدیجه (سلام الله علیها) روزی پیامبر گرامی آن دو را صدا زد و گفت:

این فرشته ی وحی است که نزد من آمده و می گوید: اسلام و باور آن دارای شرایط و پیمان هایی است، سپس در مورد یکتایی خدا، صفات کمال و جمال او، رسالت پیامبر، فرود وحی و پیام آسمانی، ایمان به معاد و جهان پس از مرگ و پاداش و کیفر آن دنیا و دیگر اصول و فروع اسلام، صحبت کرد و از آن دو پرسید:

آیا به همه ی آنچه برای شما گفتم، گواهی می دهید؟

ابتدا امام علی علیه السلام و سپس خدیجه (سلام الله علیها) اقرار و

اعلام کردند که باور عمیق دارند و سپس: «فَوَضَعَ كَفًّا فِي كَفِّهِ...» (۱۸)

پیامبر صلی الله علیه و آله به فرمان خدا دست مبارک را باز کردند و دست علی علیه السلام را در میان دست خود گذاشتند و فرمود: «علی جان! با من در مورد شرایط و مقررات اسلام بیعت کن که از من و آرمان من، همان گونه دفاع کنی که از خود دفاع کنی.»

امیرالمؤمنین غرق در شور و جذبه بود که با چشمانی اشک آلود گفت: «پدر و مادرم فدایت! به خواست خدا، همان گونه که فرمودی با تو دست بیعت می دهم.»

سپس پیامبر صلی الله علیه و آله رو به خدیجه (سلام الله علیها) کرد و از او خواست تا دستش را روی دست پیامبر صلی الله علیه و آله قرار دهد و همان طور بیعت کند و او نیز با پیامبر صلی الله علیه و آله بیعت کرد.

همراهی با امام علی (علیه السلام).

اشاره

از دیگر امتیازهای معنوی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، مهر و لطف بی پایانش به علی علیه السلام، توفیق شرکت جدی در نگهداری، پرستاری و تربیت آن حضرت، سعادت همراهی و همگرایی و همفکری با او در دفاع از حق و پیامبر صلی الله علیه و آله و سرانجام هم بیعت با علی علیه السلام به عنوان امیر مؤمنان و جانشین راستین پیامبر به اشاره ی خود آن حضرت است.

وجود این ویژگی ها و در واقع ولایت مداری این بانو، از دیگر ویژگی های معنوی او بود که زندگی.

و ازدواج آن را معنوی تر و ماندگارتر می کرد:

۱- مربی و مدافع علی علیه السلام در کودکی:

از شگفتی های روزگار در زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله این بود که در سال های اولیه زندگی شان، پدر و مادر خود را از دست دادند به همین خاطر به منزل عمویش جناب «ابوطالب» و همسر وفادارش «فاطمه» دختر «اسد» آمدند و این زن و مرد نگهداری و مراقبت و تربیت آن کودک نمونه را به عهده گرفتند و در این راه پرافتخار و پرفراز و نشیب از ایثار و فداکاری و محبت و عاطفه کم نگذاشتند، و بالاخره آن کودک در سن حدود بیست و پنج سالگی با خدیجه (سلام الله علیها) ازدواج کرد که در آن زمان ها بود که کودکی در خانه ی خدا، از پدر و مادر برگزیده ای به نام علی علیه السلام به دنیا آمد، ولادت امام علی علیه السلام هم زمان با سال های اول زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله و خدیجه (سلام الله علیها) مصادف بود و خواست خدا بود که این بار، این کودک متولد شده در کانون خانواده ای که برترین کانون کمال و معنویت

و فرهنگ و دانش بود بزرگ شود.

چرا که پیامبر صلی الله علیه و آله با تدبیری حکیمانه پس از مشورت با عموی بزرگوارش ابوطالب و همسر او، کودک ارجمند آن‌ها را به خانه‌ی خود بردند؛ و اداره‌ی زندگی و تغذیه جسمی و فکری و عاطفی و اخلاقی او را به همراه همسر خود، خدیجه (سلام الله علیها) به عهده گرفتند.

در این مورد آورده اند: «ثُمَّ إِنَّهُ كَانَ أَبُو طَالِبٍ وَ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَسَدٍ رَبِّمَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ رَبِّي النَّبِيُّ وَ خَدِيجَةُ لِعَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ (۱۹)...» به این مضمون که: پس از رحلت جان سوز پدر و مادر ارجمند پیامبر در کودکی، جناب ابوطالب و همسرش مراقبت و تربیت او را بعهدہ گرفتند، پس از گذشت حدوداً دو دهه، دست حکیمانه‌ی تقدیر و تربیت و آموزش فرزند آن پدر و مادر را به پیامبر گرامی و همسر او، خدیجه (سلام الله علیها) سپرد و علی علیه السلام در زیر سایه‌ی آن دو بزرگوار رشد و نمو، نمود.

و آمده است که: «وَ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ هُوَ ابْنُ سِتِّ سِنِينَ كَسَبَتْهُ يَوْمَ أَخَذَهُ أَبُو طَالِبٍ، فَرَبَّتُهُ خَدِيجَةُ وَ الْمُضَيْطَفَى إِلَى أَنْ جَاءَ الْإِسْلَامُ، وَ تَرْبِيَّتُهُمَا أَحْسَنُ مِنْ تَرْبِيَةِ أَبِي طَالِبٍ وَ فَاطِمَةَ بِنْتُ أَسَدٍ، فَكَانَ مَعَ النَّبِيِّ إِلَى أَنْ مَضَى، وَ بَقِيَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَعْدَهُ...»؛ (۲۰) «پیامبر گرامی، علی علیه السلام را در آغازین سال‌های کودکی اش که در ششمین بهار از زندگی بود، با تدبیری حکیمانه از خانه‌ی عمویش ابوطالب و همسر او، به خانه‌ی خود و خدیجه (سلام الله علیها) برد، و این رویداد مهم، درست مانند همان رویدادی بود که در کودکی خود آن

حضرت اتفاق افتاده بود، و جناب ابوطالب و همسرش فاطمه، نگهداری و سرپرستی محمد صلی الله علیه و آله را با بردن آن کودک به خانه شان به عهده گرفتند، به این ترتیب علی علیه السلام در کانون گرم خانه ی محمد و خدیجه بود تا زمانی که اسلام آمد و شرایط تربیتی و نگهداری پیامبر و خدیجه برای علی علیه السلام بهتر از شرایطی بود که ابوطالب و همسرش برای پیامبر بوجود آورده بودند.».

- و روایت شده که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «أَخْتَرْتُ مِنْ أُمَّتِي لِي عَلِيًّا» (۲۱).

۲- مهر خدیجه (سلام الله علیها) نسبت به امام علی (سلام الله علیه) :

پس از رفتن علی علیه السلام به خانه ی خدیجه و پیامبر، علاوه بر اینکه خدیجه (سلام الله علیها) از تعهد انسانی خود برای نگهداری و مراقبت و تربیت آن کودک استفاده می کرد، ولی مهر آن کودک باعث شد خدیجه او را مانند فرزند خود بداند و به صورت وصف ناپذیری مهر و محبت او را به دل خود احساس کرد و مانند مادری، شیفته و شیدا برای آن کودک شد.

آن کودک شب و روز در خانه ی خدیجه (سلام الله علیها) بود؛ در کنار او زندگی می کرد، بازی می کرد، به جست و خیز می پرداخت و همراه با رشد ظاهری و جسمی، از نظر معنوی و اخلاقی، فکری و عاطفی و منش و روش متری که برگرفته از رهنمون ها و الگوهی های درخشان پیامبر و خدیجه بود، به کمال و شکوفایی می رسید.

در مقابل، آن کودک هم به پیامبر و خدیجه، دل بسته بود و پدر و مادرش او را فقط در خانه ی این دو مربی آگاه و پر معنویت و دو معلم دلسوز

می دیدند.

شاید بتوان انگیزه های این مهر و محبت خالصانه را در؛

- زیبایی و جاذبه ی وصف ناپذیر این کودک و چگونگی تولد او که در جای خود بی نظیر و ممتاز بود دانست.

- یا زیبایی معنوی و انسانی او که به تدریج و با گذشت زمان نمایان تر می شد و موجب بیشتر شدن محبت خدیجه (سلام الله علیها) به او می شد.

- اینکه خدیجه (سلام الله علیها) دلبستگی و مهر و محبت، پیامبر صلی الله علیه و آله را نسبت به آن کودک می دید، به همین خاطر بهترین غذا و زیباترین لباس ها را برای علی علیه-السلام تهیه می کرد و به هنگام خارج شدن او از خانه، هم مراقب آراستگی لباس و سواره ی او بود، هم عده ای از کارگزاران را برای خدمت.

و مراقبت از آن کودک انتخاب می کرد، تا جایی که برخی از خدمتکاران و نزدیکان خدیجه (سلام الله علیها) فکر می کردند، آن کودک، برادر محمد صلی الله علیه و آله است.

- و شاید به خاطر نقش نجات بخش و بی نظیر، امام علی علیه-السلام در زندگی انسان ها و پیشرفت دین خدا و ارزش های بالایی که خدیجه (سلام الله علیها) در فکر آن ها بود.

- و مهم ترین دلیل این مهر و محبت، وصف هایی که پیامبر صلی الله علیه و آله از امام علی علیه السلام داشتند. در روایات، پیامبر او را به خاطر پیشگامی در اسلام و پیشتازی در ایمان، به خاطر عدالت طلبی و آزادی خواهی، به خاطر آراستگی وصف ناپذیر به ارزش های اخلاقی و انسانی و به خاطر ویژگی ها و امتیازات و برتری های بسیارش بر همگان، ستایش می کرد، و او را الگوی شایسته گان و محور حق و مرکز عدالت و

ل آزادگی و آزادمنشی معرفی می کند؛ از جمله نمونه ای از دریای روایات که پیامبر فرمودند: «عَلِيٌّ خَيْرٌ أُمَّتِي، وَأَعْلَمُهُمْ عِلْمًا، وَأَفْضَلُهُمْ حِلْمًا»؛ (۲۲) «علی علیه السلام بهترین و دانشمندترین و بردبارترین چهره ی امت من می باشد.».

همچنین یکی از دانشمندان اهل سنت نیز در این مورد آورده: «و عَلِيٌّ نَشَأَ فِي بَيْتِ خَدِيجَةَ وَ هُوَ صَغِيرٌ، ثُمَّ تَزَوَّجَ بَعْدَهَا فَظَهَرَ رُجُوعُ أَهْلِ الْبَيْتِ النَّبَوِيِّ إِلَى خَدِيجَةَ دُونَ غَيْرِهَا...»؛ (۲۳) «به این ترتیب علی علیه السلام از کودکی در خانه ی خدیجه (سلام الله علیها) بزرگ شد و سپس با دخترش فاطمه (سلام الله علیها) ازدواج کرد، پس روشن می شود که ریشه و اساس خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله از سوی مادر به خدیجه (سلام الله علیها) برمی گردند نه به کس دیگری...».

- محبت خدیجه (سلام الله علیها) هر روز بیشتر و بیشتر می شد، مخصوصاً وقتی محبت پیامبر صلی الله علیه و آله را به علی علیه السلام می دید از جمله: آن حضرت می فرمود: «مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ أَحَبَّنِي، وَمَنْ أَحَبَّنِي فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَ مَنْ أَبْغَضَ عَلِيًّا فَقَدْ أَبْغَضَنِي وَمَنْ أَبْغَضَنِي فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ...»؛ (۲۴) «هان ای مردم! هر کس علی علیه السلام را دوست دارد، در حقیقت من را دوست داشته، و هر کس من را دوست بدارد، خدا را دوست داشته، و هر کس که با علی علیه السلام دشمنی و عداوت کند، در حقیقت با من دشمنی کرده و کسی که با من دشمنی کند، در حقیقت با خدا دشمنی کرده است.».

- همچنین می فرمودند: «أَشْبَهَتْ خَلْقِي وَخُلُقِي، وَأَنْتَ مِنْ شَجَرَتِي الَّتِي أَنَا مِنْهَا»؛ (۲۵) «علی جان! تو در آفرینش و بینش و منش، مانند من هستی و از

همان درخت تناوری هستی که من از آنم.»

- و می فرمودند: «عَلَيْ خَيْرٍ مَنْ أْتَرَكُهُ بَعْدِي»؛ (۲۶) «علی علیه السلام بهترین چهره ای است که من پس از خود در میان امت برجای می گزارم.» و بسیاری فرمایشات دیگر که مجال نوشتن نیست.

۳- اولین بیعت کننده با امام علی علیه السلام:

در روایتی از پیامبر اسلام آمده است که: «عَلَى الصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَايَةِ وَ مَا نُودِيَ بِشَيْءٍ كَمَا نُودِيَ بِالْوَلَايَةِ» (۲۷).

اسلام پس از اندیشه و باور توحید گرایانه و بشردوستانه، در میدان عمل به راین اساس و ارکان بنیان شده، (که با توضیحات بیشتر برای درک بهتر مطلب) است؛

۱- بر پایه ی رابطه ی دوستانه و آگاهانه با خدا و توحید گرایی خالص، که نشان آن، نمازهای شبانه روزی، پنج گانه است.

۲- رعایت حقوق انسان ها در جلوه های گوناگون زندگی که از مهم ترین آن ها، شناختن حقوق مالی و اقتصادی محروم ترین و بی دفاع ترین انسان هاست که نه توان گرفتن حقوق خود را دارند و نه توان دفاع از حقوق خود را دارند که باید به سراغ آن ها رفت و با انگیزه های پاک و خدایی و خالص، حقوق آن ها را پردازیم.

۳- شرکت در مراسم پر معنویت حج و طواف خانه ی خدا با مقررات آن، که هر سال برپا می شود تا اندیشمندان و صاحبان قدرت به یاد داشته باشند که جامعه ی مطلوب و مورد نظر پیام بر صلی الله علیه و آله، جامعه ای است که برابری، عدالت، آزادی امنیت، حق حیات و دیگر اصول حقوق بشر برای سیاه و سفید، آشنا و بیگانه و توانمند و محروم، یکسان است و هیچ کس حق ندارد حقوق بشر را پایمال کند.

۴- روزه و رمضان، تا در هر سال یک ماه همه برای رفتن به میهمانی خدا فکر

کنند و خود را برای رفتن به ضیافت خدا با توبه و جبران گذشته و اصلاح خود و روابط اجتماعی و سیاسی، خود و جامعه ی خود را برای مهمانی خدا آماده کنند و کم شدن جرم و جنایت در این ماه، نشان دهنده ی آثار پربرکت این ماه است.

۵- و ولایت یعنی دوستی علی علیه السلام و فرزندان پاک سرشت و پاک روش آن حضرت، و آنان را به دلیل برتری در اندیشه و رفتار و منش، الگو و سرمشق و نمونه ی زندگی قرار دادن، که این واقعیت ولایت است نه چیز یا کس دیگر.

بر همین اساس بود که خدیجه (سلام الله علیها) از همان سال های اولیه ی دعوت، با شناخت مقام بالای امام علی علیه السلام با راهنمایی خدا و پیشنهاد پیامبر صلی الله علیه و آله، با امام علی علیه السلام به عنوان جانشین واقعی پیامبر صلی الله علیه و آله بیعت کرد.

نتیجه

با توجه به ویژگی های معنوی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، می توان به این نتیجه رسید که در نظر او میان ایمان و عمل صالح یک پیوند محکمی وجود دارد. یعنی ایمان، در دیدگاه ایشان تنها باور عمیق قلبی بدون ضوابط و عملکرد مشخص نیست. بر همین اساس حضرتش در طول حیات طیبه اش همیشه خداوند را در نظر داشتند به مین سبب همیشه ماندگار و جاودانه می باشند.

پی نوشت ها

۱۷- محمدباقر مجلسی، همان، ج ۶۵، ص ۳۹۲.

۱۸- همان؛ سیلاوی، همان، ص ۳۳۹.

۱۹- زین الدین محمد بن علی ابن شهر آشوب، مناقب ال ابی طالب، ج ۲، ص ۱۷۹.

۲۰- همان؛ محمدباقر مجلسی، همان، ج ۲۸، ص ۲۹۴.

۲۱- زین الدین محمد بن علی ابن شهر آشوب، همان، ج ۲، ص ۱۸۰؛ محمدباقر مجلسی، همان، ج ۳۸، ص ۲۹۴؛ نورالله شوشتری، ج ۱۷، ص ۷۵.

۲۲- حسام الدین هندی، کنز العمال، ج ۶، ص ۱۵۳.

۲۳- علی ابن ابوالفضل عسقلانی، فتح الباری بشرح البخاری، ج ۷، ص ۱۲۸.

۲۴- ابن عبدالبر، همان، ج ۳، ص ۱۱۰۱؛ محمد بن یوسف صالحی شامی، همان، ج ۱۱، ص ۲۹۳؛ حسن بن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۴۵۸.

٢٥- محمد بن يوسف صالحى شامى، همان، ج ١١، ص ٨؛ على حنى مىلانى، نفحات الازهار، ج ٥، ص ١٢١.

٢٦- على ابن ابى هيثمى، مجمع الزوائد و منبع الفوائد، ج ٩، ص ١١٣.

٢٧- محمد بن حسن بن على بن محمد بن حسين حرعاملى، ج ١، ص ١٣؛ محمد بن على بن حسين بن بابويه قمى صدوق، همان، ص ٢٦٨؛ محمد بن حسن طوسى، همان، ص ١٢٤؛ ابو عيسى ترمى، الشمائل المحمديه و الخصائل المصطفويه، ج ١، ص ٢٨٦؛ يحيى بن حسن حلى ابن بطريق، العمده، ص ٣٣١؛ محمد بن خالد بركى، المحاسن، ج ١، ص ٢٨٦؛ محمد بن يعقوب بن

كتاب نامه

- طبري، محمد بن جرير، تاريخ طبري، بيروت، دارالكتب العلميه، بي تا.
- ابن اثير، عزالدين، اسد الغابه، بيروت، انتشارات دارالفكر، ١٤٠٩هـ.
- ابن جوزي، عبد الرحمن، المنتظم في تاريخ الامم و الملوك، بيروت، انتشارات صادق، ١٣٥٨هـ.
- ابن شهر آشوب، زين الدين محمد بن علي، مناقب ال ابي طالب، بي جا، انتشارات ذوى القربى، چاپ دوم، بي تا.
- ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، دار الفكر للطباعه و النشر و التوزيع، دار صادر، بيروت، ١٤١٤ هـ. ق.
- ابو الفرج، عبدالرحمان بن علي بن محمد، صفوه الصفوه، بيروت، انتشارات دارالمعرفه، چاپ دوم، ١٣٩٩هـ.
- ابى الحديد، هبه الله، شرح نهج البلاغه، دار النشر، دار الكتب العلميه، بيروت، ١٤١٨ هـ، الطبعه : الأولى، تحقيق : محمد عبد الكريم النمرى.
- اربلي، علي بن عيسى، كشف الغمه، تبريز، مكتبه ي بنى هاشم، ١٣٨ش.
- امينى، عبدالحسين احمد، الغدير فى كتاب و السنه و الادب، بيروت، دارالكتب العربى، چاپ چهارم، ١٣٧٩هـ.
- الانصارى، محمد حياه، المثنى، بي جا، بي نا، بي تا.
- بحرانى، سيد هاشم، البرهان فى تفسير القرآن، تهران، انتشارات موسسه بنياد بعثت، ١٤١٦هـ.
- برقى، محمد بن خالد، المحاسن، قم، انتشارات دارالكتب الاسلاميه، ١٣٧١هـ.
- البصرى الزهرى، محمد بن سعد، الطبقات الكبرى، بيروت، دار النشر دار صادر بي تا.
- ترمزى، الشمائل المحمديه و الخصائل المصطفويه، بيروت، مؤسسه الكتب الثقافيه، ١٤١٢هـ.
- حر عاملى، محمد بن حسن، وسايل الشيعه، قم، مؤسسه ال البيت، ١٣٠٨هـ.
- الحسون، محمد، اعلام النساء المؤمنات، بي جا، انتشارات اسوه، ١٤١١هـ.
- حسينى ميلانى، علي، نفحات الازهار، قم، انتشارات مهر، ١٤١٤هـ.

حلى، على بن يوسف، العدد القويه، قم، انتشارات سيد الشهداء، ١٤٠٨هـ.

حلى، على بن يوسف، شرح منهاج الكرامه فى معرفه الامام، بى جا، بى تا.

حلى، يحيى بن حسن ابن بطريق، العمده، قم، انتشارات جامعه مدرسين، ١٤٠٧هـ.

ذهبي، شمس الدين محمد، تاريخ الاسلام، دار النشر، دار الكتاب العربى، لبنان، بيروت، ١٤٠٧هـ، چاپ اول.

راوندى، قطب الدين، الخرائج و

الجرائح، قم، مؤسسه امام مهدي، ١٤٠٩ هـ .

سيلاوي، الانوار الساطعه، چاپخانه علميه، ١٤٢١ هـ.

سيوطي، جلال الدين، تفسير درالمنثور، قم، انتشارات كتابخانه ايت الله مرعشي نجفي، ١٤٠٢ هـ.

شرف الدين، عبدالحسين، النص و الاجتهاد، بي جا، انتشارات سيد الشهداء، ١٤٠٤ هـ.

شعبه حراني، حسن، تحف العقول، قم، جامعه مدرسين حوزة علميه قم، ١٤٠٥ هـ.

شوشتری، قاضي نور الله، احقاق الحق، مكتبه آيت الله المرعشي، قم، ١٤٠٩ هـ ق، چاپ: اول.

شيباني، محمد بن عبد الكريم، الكامل في التاريخ، دار النشر، دار الكتب العلميه، بيروت، ١٤١٥ هـ، الطبعة : ط ٢، تحقيق : عبد الله القاضي.

صالحی شامی، يوسف، سبل الهدی و الرشاد في سيره خير العباد، بيروت، دارالكتب العلميه، ١٤١٤ هـ .

طبرسي، فضل بن حسن، اعلام الوري باعلام الهدى، تهران، نشر اسلاميه، چاپ سوم، ١٣٩٠ هـ.

طبرسي، فضل بن حسن، مجمع البيان، تهران، انتشارات ناصر خسرو، چاپ سوم، ١٣٧٢ هـ ش.

طوسي، محمد بن حسن، امالي طوسي، قم، انتشارات دارالثقافيه، ١٤١٤ هـ.

عبد البر، عبد الله بن محمد، الاستيعاب، دار النشر، دار الجيل، بيروت، ١٤١٢، الطبعة : الأولى، تحقيق : علي محمد البجاوي.

عبدہ يمانی، محمد، الانوار في مولد النبي، بيروت، مؤسسه الكتب الثقافيه، ١٤١٨ هـ.

العسقلاني الشافعي، علي بن حجر أبو الفضل، فتح الباري، دار النشر، دار المعرفه، بيروت، تحقيق : محب الدين الخطيب.

عسقلاني، ابن حجر، الأصابه، بيروت، دارالكتب العلميه، ١٤١٥ هـ.

فيض كاشاني، محسن، تفسير صافي، تهران، انتشارات الصدر، چاپ دوم، ١٤١٥ هـ.

قمی مشهدی، محمد رضا، كنز الدقائق، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ اسلامي، ١٣٦٨ ش.

كراجكي، ابو الفتح، كنز الفوائد، انتشارات دار الذخائر، قم، چاپ : اول، ١٤١٠ هجري.

كليني، محمد، الكافي، تهران، دارالكتب الاسلاميه، چاپ چهارم، ١٣٦٥ هـ ش.

كثير قرشى، اسما عيل بن عمر، البدايه والنهايه، دار النشر: مكتبه المعارف - بيروت.

مؤسسه ال البيت، مجله ى تراثنا.

مجلسى، محمد باقر، بحار الانوار، بيروت، مؤسسه الوفا، ١٤٠٤هـ

مفيد، محمد بن نعمان، الافصاح فى امامه امير المؤمنين، قم، المؤتمر العالمى للشيخ المفيد، چاپ: اول، ١٤١٣ ق

مقرىزى، احمد

بن علي، امتاع الاسماع، بيروت، دارالكتب العلميه، ١٤٢٠هـ.

مكارم شيرازى، ناصر، الأمثل فى تفسير كتاب الله منزل، قم، انتشارات امام على بن ابى طالب، ١٤٢٠هـ.

هندي، متقى بن حسام الدين، كنز العمال فى سنن الأقوال والأفعال، دار النشر، دار الكتب العلميه، بيروت، ١٤١٩ هـ-١٩٩٨ م،
چاپ اول، تحقيق : محمود عمر الدمياطى.

هيشمى، على بن ابى بكر، مجمع الزوائد، دار النشر، دار الريان للتراث، دار الكتاب العربى، القاهره، بيروت، ١٤٠٧.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

